

REALISM IN FOREIGN POLICY OF USA. THE CONTAINMENT AND TRUMAN DOCTRINE

Associate Professor PhD Hadrian GORUN
“Constantin Brâncuși” University of Târgu-Jiu

ABSTRACT. THE POLITICAL REALISM WAS THE MAIN THEORY OF THE INTERNATIONAL RELATIONS AFTER WORLD WAR II. THE REALISM REPRESENTED A CRITICAL REACTION TO THE UTOPIAN IDEALISM. IN REALISM, THE NATION-STATE IS A RATIONAL ACTOR AND THE NATIONAL SECURITY ISSUES ARE THE MOST IMPORTANT. GEORGE KENNAN, ONE OF THE MAIN REPRESENTATIVES OF THE REALISM, ELABORATED THE *CONTAINMENT* POLICY. UNATED STATES IF AMERICA HAD TO PREVENT THE EXPANSION OF THE SOVIET COMMUNISM IN EUROPEAND ALL OVER THE WORLD. SO, IN ITS FOREIGN POLICY, TRYING TO PRESERVE ITS OWN SECURITY AND PERFORMING AS A RATIONAL ACTOR IN THE INTERNATIONAL ARENA, U.S.A.’S FOREIGN POLICY CAN BE CONSIDERED REALISTIC.

KEY WORDS: REALISM, FOREIGN POLICY, USA, GEORGE KENNAN, TRUMAN DOCTRINE.

Considerații teoretice

Scoala realistă în relațiile internațional¹ s-a afirmat în epoca postbelică, constituindu-se într-o reacție la idealismul liberal din perioada interbelică.

Realismul se străduia să adapteze politica internațională la fenomenul războiului total. Acesta era descris printr-o inversare a dictonului lui Carl von Clausewitz. Astfel, în concepția realistă, pacea a devenit o prelungire a războiului cu alte mijloace.

Pentru realiști, politica de puterenu este un accident istoric, ci o necesitate logică. Realismulsaurealismul politic este o școală de gândire care explică relațiile internaționale în termeni de putere.² Drept precursor al curentului realist, putem aminti pe strategul chinez, Sun Tzu, care i-a sfătuit pe conducătorii statelor antice cum să supraviețuiască într-o epocă în care războiul devenise un instrument sistematic al puterii pentru prima oară.

¹Hadrian Gorun, *Relații internaționale în secolul al XX-lea. Concepte fundamentale, școli de gândire, repere istorice*, Editura Academica Brâncuși, Târgu-Jiu, 2011, pp. 116-120;Vezi S. Guzzini, *Realism și relații internaționale*, Institutul European, Iași, 2000.

² M. Griffiths, *Relații internaționale. Școli, curente, gânditori*, Editura Ziua, București, 2003, p. 17.

Istoricul grec Tucidideși-a centrat opera pe puterea relativă între orașele-state grecești. Acesta scria că „cei puternici fac ceea ce au puterea să facă, iar cei slabi acceptă ceea ce ei trebuie să accepte”.³

Niccolo Machiavelli, autorul lucrării *Principele*, filosoful englez Thomas Hobbes, artizanul *Leviathanului* pot fi socotiți ca precursori ai realismului, ca de altfel și generalul prusac Clausewitz.⁴

Relațiile internaționale se stabilesc în lipsa unui guvern mondial. Pornind de la această stare de lucruri, gânditorii realiști consideră că sistemul internațional este anarhic. Realiștii se referă la unele variabile precum polaritatea, stratificarea, gradul de omogenitate și de eterogenitate în interiorul sistemului. Ei s-au oprit și asupra conceptului de *schimbare* în sistemul internațional.⁵

Polaritatea prezintă un interes deosebit pentru realiști întrucât implică puterea. Polaritatea este înțeleasă ca numărul de state care exercită puterea în sistemul internațional. În ce privește tipologia sistemelor, polaritatea presupune existența *sistemelor internaționale unipolare, bipolare și multipolare*.

În ce privește *sistemul internațional unipolar*, pentru curentul realist ar fi ilustrativă perioada imediat ulterioară Războiului rece. SUA constituiau singura putere a sistemului internațional. Cu alte cuvinte, nu exista nicio putere a cărei forță să fie contrapusă Statelor Unite. Perioada Războiului rece (1946-1991) reprezintă un exemplu elocvent de *sistem bipolar* (SUA și aliații săi din NATO pe de o parte, URSS și aliații săi din Pactul de la Varșovia, pe de altă parte). *Sistemul internațional multipolar* este evidențiat de principiul balanței de putere, specific veacului al XIX-lea, când au performat în arena internațională mai mulți actori puternici sau influenți, precum Anglia, Franța, Rusia, Prusia, Austria.⁶ În cazul în care numărul de state al acestui tip de sistem se reduce la trei, stabilitatea sistemului este amenințată, deoarece două dintre aceste puteri ar putea realiza coaliții cu alte state. Sistemul internațional s-ar transforma astfel din *stabil* în *instabil*.

Omogenitatea și eterogenitatea sunt reflectate de structura sistemului internațional. Această a treia variabilă are, de asemenea, implicații pentru stabilitatea sistemului și reglarea acestuia. În ce privește *schimbarea*, realiștii recunosc că se produc *schimbări lente* în sistemul internațional. Cauza schimbărilor se leagă în principal de funcționarea balanței puterii. Există schimbări în ce privește actorii sistemului, schimbări care duc la modificarea distribuției puterii în sistem. La aceste schimbări din interiorul sistemului se adaugă cele care survin din afara sa, așa-numitele *schimbări exogene*.⁷

Conform școlii realiste, relațiile internaționale pot fi cel mai bine înțelese prin descifrarea modului în care puterea este distribuită între state. Puterea este distribuită în mod inegal și deci, arena relațiilor internaționale reprezintă o formă, o manifestare a *politicii de putere* (*power politics*). Actorii statali poartă o competiție pentru putere.

³ Apud J. Goldstein, J. Pevehouse, *Relații internaționale*, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 96.

⁴ J. Goldstein, J. Pevehouse, *op. cit.*, p. 96.

⁵ Ioana Albu, *International relations Theory*, Editura Universității din Oradea, 2004, p. 53.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*, p. 54.

Dacă pentru idealişti natura umană era una altruistă, potrivit realismului aceasta este caracterizată de *egoism*.⁸

Întrucât în relațiile internaționale domnește *violența și anarhia*, statele tind în mod logic să își asigure securitatea și în consecință, procedează la înarmare. Înarmarea poate servi drept metodă pentru apărarea, susținerea și, eventual impunerea propriilor interese. Starea de anarhie domină relațiile internaționale în lipsa unei autorități centrale mondiale, a unui guvern mondial.

În opinia realistă, interesul național reprezintă un concept fundamental, fiind vital. El este definit în termeni de putere, puterea constituind de asemenea o noțiune-cheie în relațiile internaționale.⁹ Realistii evidențiază în primul rând importanța puterii militare. Pe de altă parte, statele pot încerca să își multiplice puterea prin eforturi proprii sau prin intermediul alianțelor și alinierilor cu alte state. Lupta pentru putere și aliați conduce, firesc, la căutarea superiorității și hegemoniei și apoi la încercarea de a elimina sau a controla alți actori prin forță.

Potrivit concepției realiste, căutarea unei balanțe de putere constituie o prioritate fundamentală și permanentă a sistemului statal. Realistii reconstituie istoria relațiilor internaționale ca fiind, în principal, un *joc de balansare*.

Postulatele fundamentale ale realismului sunt următoarele:

- 1) *Statul național suveran este actorul principal și cel mai important actor al relațiilor internaționale*. Astfel, realistii supralicitează rolul actorilor statali în politica internațională, minimalizând rolul actorilor nonstatali.
- 2) *Statul este un actor unitar*. Statulaționează ca un întreg, ca un ansamblu, în scopul promovării și susținerii interesului național.
- 3) *Statul este un actor rațional* al relațiilor internaționale. În procesul de politică externă, el urmărește realizarea completă a interesului său sau a diferitelor obiective de importanță națională. Statul național tinde către maximizarea puterii sale relative în raport cu alte state.¹⁰

George Kennan și doctrina îndiguirii

George F. Kennan, diplomat american la Moscova, a fost autorul teoriei de *containment*, concept tradus prin îndiguire, îngrădire, stăvilire, barare, placare. Teoria îndiguirii a fost reflectată în două documente esențiale ale perioadei de început a războiului rece: *The Long Telegram*, din 22 februarie 1946 și articolul intitulat *The Sources of the Soviet Conduct*, publicat un an mai târziu în revista *Foreign Affairs*.¹¹

În prima parte a Telegramei Lungi¹², Kennan făcea referire la ideologia regimului de la Moscova. Obiectivele sovietice trebuiau legate indisolubil de marxism, care juca un rol esențial în politica externă a URSS. Totuși în opinia lui diplomatului american, ideologia comunistă sovietică se origina în vechile valori rusești. Încă din perioada prebolșevică, Rusia s-a arătat reticentă în ce privește contactele cu lumea occidentală față de care a manifestat teamă și

⁸ J. Goldstein, J. Pevehouse, *op. cit.*, p. 97.

⁹ A se vedea și H. Morgenthau, *Politica între națiuni. Lupta pentru putere și lupta pentru pace*. Editura Polirom, Iași, 2007.

¹⁰ Liviu Petru Zăpârțan, *Relațiile internaționale*, Editura Studia, Cluj-Napoca, 2001, p. 157.

¹¹ H. Gorun, *Relații internaționale...*, pp. 223-226; John Lewis Gaddis, *Războiul Rece*, Editura RAO, București, 2009, p. 44-46; J. Hughes-Wilson, *A brief History of the Cold War. The hidden truth about how close we came to nuclear conflict*, Robinson, London, 2006, p. 62-64; Adrian Gorun, *Geopolitică, geostrategie, globalizare (cu fundamentări în P. Claval și S. P. Huntington)*, Editura „Academica Brâncuși”, Târgu-Jiu, 2010, p. 82-83.

¹² <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/coldwar/documents/episode-1/kennan.htm>, accesat 11.03. 2012.

repulsie. La temelia acțiunilor externe ruse ar sta și un sentiment de insecuritate¹³. Încă din perioada țarismului, Rusia a desfășurat o politică externă expansionistă încercând să intre în posesia unui port la o mare caldă și, mai ales, să își exercite dominația asupra strâmtorilor Bosfor și Dardanele și asupra orașului Constantinopol. Europa de Est s-a aflat în permanență în sfera de interese a Rusiei țariste, cea din urmă încercând să exercite o influență accentuată, creând astfel premisele unei hegemonii. Avem în vedere testamentul lui Petru cel Mare și faptul că Imperiul Romanovilor s-a erijat în protector al populațiilor slave și ortodoxe din regiunea balcanică. George Kennan aprecia că politica externă sovietică reprezenta un amalgam de expansionism țarist de modă veche și dogmă marxistă.¹⁴

Diplomatul american considera că maniera dictatorială de conducere era tipică pentru Rusia dintotdeauna. Într-adevăr, Rusia țaristă reprezenta un stat autocratic, în care drepturile și libertățile cetățenești nu erau respectate, iar poliția secretă, *ohranna* semăna teamă în rândul populației. Evident însă că nu putem vorbi de o teroare în masă, precum în privința poliției politice sovietice, CEKA, apoi GPU, OGPU, NKVD și KGB. Rusia s-a bucurat numai de un scurt interludiu democratic, între martie și noiembrie 1917. Mai târziu, U.R.S.S. era îngrijorată de posibilele efecte pe care capitalismul de tip occidental și libertatea le-ar fi avut asupra propriului popor. De aceea, liderii sovietici prezentau Occidentul într-o lumină complet nefavorabilă, un inamic permanent al Uniunii Sovietice.¹⁵ Politica internă va fi pusă în slujba consolidării puterii și prestigiului statului sovietic. Industrializarea accelerată, precum și intensiva dezvoltare a forțelor armate trebuiau subordonate acestui obiectiv primordial. De asemenea, Kennan a sesizat cu justețe o altă caracteristică a realității sovietice, anume păstrarea cu orice preț a secretului în privința treburilor interne pentru a ascunde slăbiciunile față de lumea exterioară. În continuare, ambasadorul S.U.A. a anticipat demersurile sovieticilor pentru a domina fostele teritorii coloniale, dar și implicarea lor în sprijinirea partidelor comuniste locale. El a constatat autarhia care caracteriza economia blocului sovietic. O mărturie în acest sens este reprezentată de constituirea Consiliului de Ajutor Economic Reciproc (CAER), în ianuarie 1949, un fel de Piață Comună a blocului sovietic, dar practic un mijloc de exploatare a economiilor statelor satelizate.

Spre deosebire de Winston Churchill, în opinia lui George Kennan, un conflict între U.R.S.S. și Occident era inevitabil. Cea dintâi ar fi fost incapabilă să ajungă la un *modus vivendi* permanent cu lumea occidentală. Sovieticii vizau ruperea armoniei din interiorul societăților de tip occidental, distrugerea modului de viață occidental¹⁶ și mai ales destrămarea coeziunii interne a lumii occidentale, mai ales a S.U.A.. Cu toate acestea, din Telegrama Lungă transpărea și o notă de optimism, Kennan exprimându-și încrederea în capacitatea Statele Unite și a aliaților lor de a reduce și a elimina amenințarea sovietică fără a recurge la un conflict militar general, deoarece sovieticii erau mai slab pregătiți din punct de vedere militar. Aprecierea diplomațului era veridică, dar începând cu anii '50, U.R.S.S. a început să reducă din decalajul față de Statele Unite în ceea ce privește puterea militară. Ideile exprimate de Kennan au inspirat, nu după mult timp, Doctrina Truman. Deși sovieticii ar încerca să își extindă puterea, politica lor nu s-ar încadra în tipare fixe, imuabile. Uniunea Sovietică nu își asuma în politica externă, cel puțin sub

¹³ Henry Kissinger, *Diplomația*, Editura BIC ALL, București, 2002, p. 393-395.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*; J. L. Gaddis, *op. cit.*, p. 44-46.

¹⁶ <http://www.gwu.edu/~nsarchiv/coldwar/documents/episode-1/kennan.htm>, accesat 11.03. 2012.

Stalin, riscuri mari¹⁷ pe care nu le considera necesare. Kennan are totodată meritul de a fi anticipat proiectarea Planului Marshall, socotind că bunăstarea și sănătatea propriei societăți constituiau garanții ale imunizării în fața pericolelor de infiltrare venite din partea comunismului de tip sovietic.¹⁸

În articolul intitulat *The Sources of Soviet Conduct*¹⁹, George Kennan s-a oprit asupra ideii însușite de sovietici, potrivit căreia un nou război mondial era inevitabil. În acest context, proletariatul avea obligația de a acapara puterea și de a instaura regimuri comuniste în locul lumii capitaliste distruse ca urmare a conflictului prezis de ideologia marxistă. Între capitalism și socialism exista o diferență ideologică și un antagonism imposibil de depășit. De aceea, în relațiile internaționale ar fi imposibilă asigurarea unei convergențe de interese între Uniunea Sovietică și puterile capitaliste occidentale. Ambasadorul american la Moscova pleda pentru o politică de îndiguire, îndreptată împotriva U.R.S.S.. Sovieticilor trebuia să li se opună o contraforță în orice punct în care ei vor încerca să afecteze interesele unei lumi pașnice și stabile.²⁰ Statele Unite ale Americii nu trebuiau să constrângă Uniunea Sovietică să părăsească pozițiile deja ocupate, ci să întreprindă tot ceea ce le stătea în putință pentru a bloca expansiunea comunismului de tip sovietic.

Doctrina Truman- materializare a teoriei de îndiguire

Războiul civil din Grecia, izbucnit în anul 1944, în care s-au confruntat forțele comuniste- sprijinite de către U.R.S.S. și de către Iugoslavia lui Iosip Broz Tito, (dar și de către alte state satelite ale Moscovei, precum Bulgaria și Albania)- și cele regaliste, - susținute de către armata engleză- , a stat la temelia *doctrinei Truman*²¹. Avem de a face cu cea dintâi manifestare a politicii americane de îndiguire pe continentul European, în contextul tendințelor de extindere a comunismului de tip sovietic.

În S. U. A. , evoluțiile în plan intern păreau favorabile desfășurării unei politici externe mai energice. În ianuarie 1947, secretarul de stat James Byrnes a fost înlocuit de către generalul George Marshall.²² De asemenea, noul președinte american, Harry Truman înlocuitorul lui Franklin Delano Roosevelt încă din 1945 s-a dovedit a fi mult mai activ în domeniul extern și, aspect foarte important, mai puțin concesiv și mai intransigent decât predecesorul său. Istoricul Peter Calvocoresi afirma că prin doctrina Truman Statele Unite au preluat rolul Marii Britanii de a sprijini Grecia și Turcia și l-au raționalizat în termeni anticomuniști.²³

Totodată, decizia din 12 martie 1947 de sprijinire materială a Greciei și Turciei, cunoscută drept *doctrina Truman*, a anticipat planul Marshall de refacere a economiei europene

¹⁷ Vezi Martin Mc. Cauley, *Russia, America and the Cold War 1949-1991*, Pearson Longman, New-York, Second Edition.

¹⁸ J. L. Gaddis, *op. cit.* , p. 44-46.

¹⁹ <http://www.historyguide.org/europe/kennan.html>, accesat 11.03. 2012.

²⁰ Pascal Boniface, *Relațiile Est-Vest 1945-1991*, Institutul European, Iași, 1998, p. 13-14.

²¹ Am mai abordat problematica Doctrinei Truman într-un articol, precum și într-un volum anterior. Vezi, în acest sens, Hadrian Gorun, “Doctrina Truman (1917)- expresie a politicii de *containment* a Statelor Unite ale Americii”, în *Analele Universității “Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu. Seria Litere și Științe Sociale*, nr. 2/ 2008, pp. 92-100; Idem, *Relații internaționale...*, pp. 228-234; André Fontaine, *Istoria războiului rece*, Editura Militară, București, 1992, vol. II, p. 46.

²² J. B. Duroselle, *Histoire diplomatique de 1919 à nos jours*, Paris, 2001, p. 467.

²³ P. Calvocoresi, *Politica mondială după 1945*, Editura Allfa, București, 2000, p. 198.

cu fonduri americane, care a survenit la doar trei luni mai târziu și care s-a înscris în demersurile menite a evita ca Europa de Vest să cadă pradă comunismului. La sfârșitul anului 1946 și la începutul lui 1947, Marea Britanie dispunea în Grecia de un număr de 40.000 de militari, furnizând totodată atât guvernului de la Atena cât și celui de la Ankara o prețioasă asistență de factură militară și financiară. În februarie 1947, americanii și britanicii au căzut de acord că din punct de vedere militar și strategic, Grecia și Turcia nu ar trebui lăsate să intre în sfera de influență a Moscovei.²⁴

Curând, cabinetul englez a adus la cunoștința Washingtonului că în scurt timp va fi obligat să renunțe la programul său de ajutorare financiară și economică a Greciei și că trupele sale vor fi retrase începând cu luna martie 1947. În aceste condiții, Secretarul de Stat al SUA, generalul George Marshall, a primit un apel disperat din partea guvernului grec, apel care solicita asistență financiară, economică și experți americani. În opinia Atenei, ajutorul american era vital pentru ca independența statală a Greciei să fie salvată. Grecia reclama de urgență sprijinul american din pricina lipsei stringente pe care populația civilă o resimțea în privința alimentelor, combustibilului și îmbrăcămintei. Obținerea acestor bunuri era indispensabilă pentru instaurarea liniștii și securității interne, condiție sine-qua-non a redresării economice și politice. În plus, autoritățile grecești au reclamat din partea S. U. A. un personal administrativ, economic și tehnic specializat.²⁵ Marea Britanie nu a mai fost în măsură să susțină nici suportul economic și financiar pentru Turcia, apelând din nou la S. U. A. Grecia și Turcia reprezentau teritorii cu importanță geostrategică sporită, iar situația dificilă a Greciei a fost accentuată din pricina instabilității politice interne.

În aceste împrejurări, președintele american Harry Truman cerea Congresului să ofere executivului suficientă autoritate pentru a extinde ajutorul și asupra Turciei.²⁶ Nevoia punerii în practică a politicii de *containment* se făcea simțită așadar și în ceea ce privește Turcia, o țară aflată în proximitatea Greciei din punct de vedere geografic. Am putea afirma că avem de a face în acest sens cu încercarea de punere în practică a unei teorii a dominoului *avant la lettre*, teorie enunțată ulterior de către Secretarul de Stat, John Foster Dulles și aplicată de administrațiile americane începând cu Dwight Eisenhower, în cazul peninsulei Indochina. Cucerirea puterii de către comuniști în Grecia putea avea repercusiuni negative în ceea ce privește Turcia și Orientul Apropiat, iar S. U. A., prototip al democrației occidentale aveau datoria să se opună prin susținerea materială a țărilor susceptibile să intre în orbita Kremlinului.

După cum aprecia Henry Kissinger²⁷, în discursul său în fața Congresului, președintele Truman a prezentat realitățile într-o manieră wilsoniană, punând în opoziție două moduri de viață. Un mod de viață era fundamentat pe voința majorității, pe instituții libere, guvern reprezentativ, libertatea exprimării și a religiei, dreptul de rezistență la opresiunea politică. Celălalt mod de viață se baza pe impunerea voinței unei minorități asupra majorității, pe controlul presei și a altor mijloace de comunicare de către o minoritate, pe teroare și pe oprinare. Președintele american punea așadar în evidență câteva dintre caracteristicile primordiale ale

²⁴www.trumanlibrary.org, Summary of telegrams from Greece, Poland and the USSR, February 25, 1947; accesat 28. 05. 2008.

²⁵ Idem, Suggested Draft of the President's message to the Congress on the Greek Situation, March 7, 1947; accesat 28. 05. 2008.

²⁶*Ibidem*.

²⁷ H. Kissinger, *op. cit.*, p. 397.

regimurilor democratice, deosebite complet de cele ale regimurilor totalitare de extrema stângă. Harry Truman a acuzat Uniunea Sovietică de încălcarea promisiunii asumate la Ialta cu privire la organizarea de alegeri libere și corecte și crearea de instituții și guverne democratice și reprezentative în țările aflate în sfera sa de influență. Numai că noțiunile de *democrație* și *democratic* erau percepute și înțelese complet diferit la Moscova și la Washington. Statele Unite, socotea președintele Truman, „trebuiau să susțină popoarele libere, care rezistă tentativelor de subjugare ale unor minorități sau presiunilor din afară [...]. Cred că trebuie să ajutăm popoarele libere să își clădească destinele după cum doresc.”²⁸ Pe de altă parte, considera că sărăcia, mizeria și foamea constituiau terenul propice pe care se puteau dezvolta germenii totalitarismului.

Doctrina Truman, expusă în discursul rostit de către președinte în fața Congresului american în 12 martie 1947, preconiza acordarea unui ajutor de 250 milioane de dolari Greciei și 150 milioane de dolari Turciei. Cele două camere vor vota cu o largă majoritate proiectul de lege, iar ulterior, la 22 mai 1947, Truman promulga legea care așeza Statele Unite în avangarda luptei anticomuniste în lume.

Cu toată infuzia puternică de capital și material american, războiul civil din Grecia nu a încetat, din pricina mișcării de guerillă a rebelilor comuniști, până la începutul lui 1948, când Stalin a înțeles că nu juca o carte câștigătoare și a ordonat autorităților iugoslave să pună capăt oricărui sprijin. Un an mai târziu, Înaltul Comandament al armatei regale, organizat în strânsă colaborare cu misiunea militară americană, condusă de către generalul Van Fleet, va fi investit cu puteri excepționale. Conducătorul iugoslav Tito, anatemizat între timp de către Cominform, a decis în iulie 1948 închiderea frontierei și sistarea definitivă a ajutoarelor pentru insurgenții de extremă stânga, care vor capitula în 1949, unii dintre ei refugiindu-se în Bulgaria și Albania.²⁹

Doctrina Truman reprezenta cea dintâi și una dintre cele mai semnificative manifestări ale politicii americane de *containment*, care se va aplica pe continentul asiatic în timpul războiului din Coreea (1950-1953).

Planul Marshall, cunoscut oficial sub titulatura de European Recovery Programme³⁰, a fost inițiat de către Secretarul de stat american, George C. Marshall printr-un discurs ținut în fața Congresului, la 5 iunie 1947. Planul Marshall a fost destinat ajutorării statelor europene, confruntate cu grave dificultăți economice, pricinuite de conflictul mondial recent încheiat. Statele beneficiare au primit nu mai puțin de 12 miliarde de dolari, între 1948 și 1951. Planul Marshall³¹ a stat la temelia nou createi Organizații Europene pentru Cooperare economică (O.E.C.E.). Planul Marshall nu era destinat doar Europei Occidentale, ci tuturor țărilor europene.³² Cu prilejul Conferinței de la Paris, 16 state europene au acceptat oferta americană. Kremlinul a decis ca statele aflate în sfera sa de influență să nu accepte sub nicio formă acest suport economic de proveniență americană. Planul Marshall a fost calificat în mod public de către U.R.S.S. drept un instrument al imperialismului american, iar statele care l-au acceptat erau

²⁸www.trumanlibrary.org, Rough Draft of the President's message to Congress in regard to Greece, March 9, 1947; accesat 28.05. 2008.

²⁹ A. Fontaine, *op. cit.*, p. 51-53; J. B. Duroselle, *op. cit.*, p. 468.

³⁰ Anthony Best, Jussi Hanhimaki, Joseph Maiolo, Kirsten Schultze, *International History of the Twentieth Century and Beyond*, Routledge, London and New York, Second Edition, 2009, p. 44.

³¹ Thomas Parish, *Enciclopedia Războiului Rece*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2002, p. 189-190.

³² Wilfried Loth, *Împărțirea lumii. Istoria războiului rece*, Editura Saeculum I. O., București, 1997, p. 131-137, p. 140-147.

catalogate ca valeți ai imperialismului american.³³Putem privi Planul Marshall ca o extindere a Doctrinei Truman și totodată, la fel ca aceasta, o manifestare a politicii de îndiguire în Europa.

Replicasovieticilor la Doctrina Truman și la Planul Marshall nu a întârziat să apară. La 22 septembrie 1947 a fost înființat Cominformul³⁴ sau Biroul de Informare al partidelor comuniste. Cominformul dispunea și de un organ de presă ce apărea în limba franceză și se numea *Pentru o pace trainică, pentru democrație populară*. Statelor componente ale acestui organism se supuneau directivelor Moscovei. În urma creării Cominformului, ideologul sovietic Andrei Jdanov a exprimat opinia potrivit căreia lumea era cât se poate de clar împărțită în două tabere: pe de o parte, „tabăra imperialistă și antidemocratică” în care se găsea S.U.A. și aliații săi occidentali și, pe de altă parte, tabăra „antiimperialistă, democratică și a păcii” reprezentată de Uniunea Sovietică și regimurile de democrație populară. Prin vocea lui Jdanov, Kremlinul recunoștea în mod explicit existența conflictului ideologic dintre Est și Vest.

³³ J. B. Duroselle, *Istoria relațiilor internaționale*, vol. I, Editura Științelor Sociale și Politice, București, 2006, p. 351-352.

³⁴*Ibidem*, p. 352; P. Milza, S. Berstein, *Istoria secolului XX*, Editura All, București, 1998, p. 149; A se vedea și W. Loth, *op. cit.*, p. 156-160.